

Skolēni, kuri vēlas pamest mācības. Vai iespējams to mainīt?

Publicēts: 06.03.2019.

Projekti

Izglītības sistēma šobrīd piedzīvo lielas pārmaiņas. Ir pilnībā saprotams, ka tas, par ko runā visplašāk un visskaļāk, ir skolu tīkla optimizācija tāpēc, ka tas ļoti tiešā, un ļoti redzamā veidā ietekmē visu iesaistīto dzīves. Nākamajā vietā ir kompetencēs balstītas izglītības sistēmas aprobēšana un ieviešana tāpēc, ka tā jau pavisam drīz būs visu skolu realitāte. Un tomēr paralēli abām minētajām lielajām pārmaiņām, skolās turpinās ikdienas darbs un ikdienas izaicinājumi, kuri ir jārisina šeit un tagad, ar pieejamajām metodēm.

Vēlot rast ieskatu projektā "PuMPuRS", kas tiek realizēts, lai ar preventīvām darbībām mazinātu to bērnu un jauniešu skaitu, kuri pārtrauc mācības un nepabeidz skolu. Šīs problēmas risināšanā iespējams izmantot arī neformālas izglītības metodes, kas ir jaunā Gulbenes novada pašvaldības realizētā projekta "DROP'IN" mērķis.

21.gadsimta pasaule ir mainīga, kurā mainās, šķiet, itin viss: vide, cilvēku dzīves modeļi, tehnoloģijas, profesijas. Skolotāji darbā sastopas ar to, ka palielinās atšķirības skolēnu motivācijā un vajadzībās, psihofizioloģiskajā attīstībā. Kļūst aizvien vairāk to izglītojamo, kuriem pastāv risks priekšlaicīgi pārtraukt mācības. Skolas, tāpat kā visu citu valstī, ietekmē emigrācijas un reemigrācijas procesi. Tāpat arī mainās veidi, kā skolotāji un skolēni savstarpēji sadarbojas, paplašinās digitālās vides iespējas un izmantošana, mācīšanās tālmācībā. Tā visa rezultātā mainās attiecības starp pedagogiem un izglītojamiem: pedagogs var būt ne vien zināšanu devējs, bet arī mentors un konsultants. Arvien svarīgāka kļūst skolēnu individuālo atšķirību ievērošana un respektēšana. Ja jaunietis pārtrauc mācības nesaņemot apliecību par pamatzglītību vai neturpina mācības pēc 9.klases beigšanas, tad tas ierobežo viņa izaugsmi un iespējas gūt panākumus turpmākajā dzīvē un profesionālajā jomā. Līdz ar to palielinās sociālās atstumtības risks.

Kāpēc skolēns nonāk līdz šādai rīcībai – pamest skolu? Daļa iemeslu var būt saistīti ar līdzekļu trūkumu, taču pētījumos atklājies, ka skolēni, kas to dara vai ir darījuši, nereti stāsta arī par zemu motivāciju mācīties vai pat amotivāciju – stāvokli, kad viņi nespēj uztvert saistību starp savu rīcību un rīcības sekām, tāpēc uzskata savu uzvedību skolā par tādu, ko paši nespēj kontrolēt. Daudzi bērni un jaunieši mēdz justies tā, it kā teju vispār nebūtu spējīgi saprast un mācīties, it kā viņiem nebūtu gribasspēka un mērķu, it kā viņi nespētu būt patstāvīgi. Jebkurš, kurš šādi jūtas, nejutīs lielas alkas, spēku vai jēgu pat mēģināt mācīties, piemēram, risināt sarežģītus uzdevumus. Projekts "PuMPuRS" darbojas vairākos līmeņos. Pirmkārt, tā ietvaros pedagogiem ir iespēja apgūt zināšanas un metodes, ar kuru palīdzību viņi var strādāt ar bērniem un jauniešiem, kuriem ir risks pamest skolu, sniedzot viņiem individuālās konsultācijas mācību priekšmetos, konsultatīvo atbalstu, kura mērķis ir celt pašapziņu, veidot motivāciju risināt jebkura veida problēmas, veidot jaunieti vērtību un attieksmju sistēmu, mācīt risināt attiecību problēmas un kontrolēt uzvedību; otrkārt, projekts skolēnam sniedz iespēju saņemt viņam nepieciešamā profesionāla (piemēram, psihologa, ergoterapeita, asistenta utt.) individuālās konsultācijas un palīdzību; treškārt, skolēns, kurš izjūt līdzekļu trūkumu, var saņemt kompensācijas, kuras mazina finansiālos šķēršļus nokļūt skolā un tur mācīties; un, ceturtkārt, projekts "PuMPuRS" var savest kopā bērnus un jauniešus ar NVO, caur kurām paši bērni un jaunieši var iesaistīties projektos, audzējot pašpārliecības, motivācijas un gribas "muskuli". Projekts "PuMPuRS" ir sācies 2017. gadā un turpināsies līdz 2022. gadam. Tas nosedz gandrīz visu Latvijas teritoriju – tajā plānots iesaistīt skolas no 80% Latvijas pašvaldību un vairāk kā 600 izglītības iestāžu. Pasākumi vērsti uz agrīnu problēmas diagnostiku un risinājumu, lai novērstu samilzušu situāciju risināšanu, kas prasītu daudz vairāk resursu un varētu būt mazāk efektīva. Piemēram,

daudz labāk ir pamanīt, ka bērnam vai jauniešiem ir pazīmes, kas liecina, ka viņš/-a varētu pamest skolu, un uzreiz sākt rīkoties un sniegt atbalstu, lai tas nenotiktu. Ja bērns vai jauniešs jau ir pametis mācības, viņam ir daudz grūtāk atgriezties.

Papildus projekta "PuMPuRS" piedāvātajiem risinājumiem 2018. – 2021. gadā Gulbenes novadā tiek īstenots arī starptautisks sadarbības projekts "DROP'IN", kura ietvaros tiks aprobežotas neformālās izglītības metodes, lai palīdzētu bērniem un jauniešiem kļūt motivētākiem un tādējādi palikt vai atgriezties skolā. Neformālās izglītības galvenais darbības princips trāpa tieši mērķī, jo tā strādā ar paša skolēna interesēm un neformālā veidā gūtajām zināšanām, kas parasti ir jomās ārpus skolu vides (mūzika un sports, māksla, praktiski darbi/rokdarbi utt.). Šādā veidā skolēniem ir iespēja sevi izteikt un just atbalstu mācību procesā, pakāpeniski audzējot savu pašvērtējumu un patstāvību, jo caur neformālajām metodēm tiek dota iespēja gūt un uzlabot zināšanas un prasmes jomās, kuras viņiem padodas. Protams, ikviens bērns, ikkatras klases dinamika atšķiras. Universālu neformālās izglītības vai cita veida izglītības metožu, kuras spētu novērst visus skolas pamešanas gadījumus, nav. Tāpēc katra situācija jāvērtē individuāli un jāmeklē piemērotākais risinājums, un attiecīgi katrs sadarbības partneris no vairāku desmitu metožu klāsta var izvēlēties un aprobežēt tās, kuras uzskata par visderīgākajām konkrētajā situācijā. Neformālās izglītības metožu praktiskai izmēģināšanai ir dots viens gads, pēc kura partneri salīdzinās savu pieredzi, un apkopos veiksmīgākās metodes un ieteikumus to izmantošanai, lai šos rīkus varētu izmantot jebkurš pedagogs.

Gan "PuMPuRS", gan "DROP'IN" ir savā vidus posmā, kad notiek visaktīvākais darbs ar metodēm un risinājumu iedzīvināšanu. Par rezultātiem Latvijas un Gulbenes novada mērogā vēl nevar spriest, taču līdzīgu projektu, kas iepriekš īstenoti citviet Eiropas Savienībā, rezultāti rāda, ka, rūpīgi piemeklējot metodes un regulāri, mērķtiecīgi tās izmantojot mācību darbā, ir iespējams panākt, ka skolēni atgūst motivāciju palikt skolā un spējas mācīties, kas ilgtermiņā ir ne vien viņu pašu, bet visas sabiedrības interesēs.

Eiropas Sociālā fonda projekts Nr. 8.3.4.0/16/I/001 "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" ("PuMPuRS"), projektu īsteno Izglītības kvalitātes valsts dienests.

Projekts "DROP'IN" (NR.2018-1-FR01-KA201-047884). Šis projekts tiek finansēts ar Eiropas Komisijas atbalstu. Projektu īsteno Gulbenes novada pašvaldība (vadošais partneris Pistes-Solidaires, Francija).

Šī publikācija atspoguļo vienīgi autora uzskatus, un Komisijai nevar uzlikt atbildību par tajā ietvertās informācijas jebkuru iespējamo izlietojumu.

Signe Pērķona

<https://www.gulbene.lv/lv/jaunums/skoleni-kuri-velas-pamest-macibas-vai-iespejams-mainit>